

*Капируля М.**

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ЯДЕРНОМУ ТЕРОРИЗМУ

Протидія можливим терористичним атакам за допомогою ядерної зброї є складним питанням перш за все через те, що традиційна логіка ядерного стримування, яка діє між державними акторами не діє в рамках терористичних організацій. Система цінностей терористів відрізняється від системи цінностей національних держав та інших акторів МВ, а отже, не діє теорія раціонального вибору. На сьогоднішній день немає жодного абсолютно дієвого механізму захисту від можливих актів ядерного тероризму, оскільки, боротьба з явищем тероризму як таким, та з можливими актами ядерного тероризму є комплексним та надзвичайно складним явищем. Нижче буде поданий короткий огляд основних напрямків міжнародної співпраці в рамках боротьби з ядерним тероризмом.

В квітні 2010 року у Вашингтоні за ініціативи США пройшов Саміт з ядерної безпеки, присвячений, перш за все, питанням запобігання ядерному тероризму, на якому були узагальнені попередні досягнення та дана оцінка діючим ініціативам та міжнародним документам з даного питання та вироблені спільне комюніке та робочий план, які попри те, що вони юридично є необов'язковими до виконання, становлять основу протидії міжнародному ядерному тероризму на сьогоднішній день. Одним з найбільш важливих напрямків при розгляді питання запобігання проявам ядерного тероризму є питання захисту ядерних об'єктів та зменшення кількості об'єктів, на яких знаходяться матеріали, придатні для використання у ядерних пристроях.

Варто приділити увагу Робочому плану Саміту з ядерної безпеки, а якому зібрані рекомендації по всім існуючим міжнародним актам. Однозначним недоліком даного плану є те, що він не є юридично зобов'язуючим, крім того, в роботі Саміту не брали участь такі держави як Іран, КНДР, які становлять значну небезпеку в плані поширення ядерного тероризму.

Відповідно, перш за все, в документі звертається увага на необхідність втілення в повній мірі «Міжнародної конвенції по протидії актам міжнародного тероризму». Дана конвенція ще не ратифікована необхідною кількістю держав та не діє, відповідно, оскільки вона має становити правову основу для боротьби з актами ядерного тероризму, необхідно вжити заходів щодо її ратифікації та подальшої імплементації на національному рівні.

Іншим правовим документом, який потребує уваги є «Конвенція по фізичному захисту ядерних матеріалів». Дана конвенція на сьогоднішній день є єдиним правовим документом, що діє в галузі фізичного захисту ядерних речовин для мирного використання. Відповідно, необхідно слідкувати за чітким дотриманням даної Конвенції та її подальшою імплементації.

Важливе значення у боротьбі з виникненням ядерного тероризму відводиться Резолюції 1540 РБ ООН щодо попередження отримання ЗМЗ терористичними організаціями. В рамках заходів, відповідно до даної резолюції, необхідно сприяти повному виконанню

* магістр міжнародних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Манжола В.А.

резолюції, сприяти роботі комітету, утвореному на виконання Резолюції 1540. Країни повинні надавати всебічну допомогу комітету щодо отримання необхідної інформації та технічної допомоги в рамках виконання цілей Резолюції.

При розгляді питання боротьби з актами ядерного тероризму, велика увага приділяється діям МАГАТЕ. Відповідно, в рамках МАГАТЕ розроблений План по забезпеченню захисту ядерних об'єктів на 2010-2013 роки, в якому розглядаються необхідні заходи для покращення фізичного захисту ядерних об'єктів, потенційно вразливих для терористичних нападів

В рамках боротьби з явищем ядерного тероризму, увага повинна бути приділена іншим міжнародним ініціативам, зокрема, Глобальні ініціативи по боротьбі з ядерним тероризмом, Ініціативі Великої вісімки щодо запобігання поширенню зброї та матеріалів масового знищення, іншим багато- та двостороннім механізмам.

Важливим є визнання того, що ядерні технології, в яких використовується високозбагачений уран та плутоній, потребують особливої уваги в декількох вимірах: по-перше, необхідно працювати над вдосконаленням заходів з захисту об'єктів, що використовують такі технології, по-друге, держави повинні взяти на себе зобов'язання замінювати технології на об'єктах з використанням високозбагаченого урану на технології, в яких буде застосовуватися низько збагачений уран, який неможливо використовувати в ядерній зброї. Таким чином, високозбагачений уран буде поступово менше використовуватися в цивільній галузі, де його фізичний захист на сьогоднішній день є відносно слабким. Окремим питанням є захист приватних підприємств, що працюють з ядерними технологіями. Держави повинні забезпечити чіткий та прозорий механізм обміну інформацією щодо ядерних матеріалів та технологій. Даний пункт буде надзвичайно складно втілити, враховуючи, що такі держави як КНДР та Іран не беруть реальної участі в більшості програм по боротьбі з актами ядерного тероризму.

США як основний провідник ідеї недопущення виникнення ядерного тероризму, вже пішла на певні практичні кроки, завдяки яким, високозбагачений уран був вивезений з Румунії, Тайваню, Лівії та Чилі. Деякі інші країни заявили про намір вивезти високозбагачений уран з власної території, зокрема й Україна. Мексика взяла на себе зобов'язання в рамках тристоронньої співпраці Канади, США та Мексики, перейти на низько збагачений уран на власній території. Канада погодилася бути фінансовим донором для програм по переходу на низько збагачений уран.

Росія та США 13 квітня домовилися про закриття заводу з виробництва плутонію з Железногорську, останньому такому заводі в РФ. Сторони погодилися прискорити утилізацію 34 тон плутонію, домовленості про що були досягнуті в 2000 році.

США та Канада пообіцяли виділяти до 10 мільярдів доларів на програму Глобального партнерства Великої вісімки.

Малайзія, Єгипет та Вірменія погодилися ввести жорсткіше законодавство щодо експорту ядерних матеріалів.

Загалом слід зазначити, що не зважаючи на певні позитивні кроки міжнародної спільноти, робота по запобігання отриманню ядерної зброї терористичними організаціями проводиться не в достатній мірі. Позитивним є визнання небезпеки явища ядерного тероризму на найвищому рівні провідними державами світу, однак, разом з тим, фінансування проектів по покращенню норм безпеки ядерних об'єктів є недостатнім. Іншою важливою проблемою, що не дозволяє в повній мірі говорити про вирішення проблем ядерних об'єктів є відсутність універсальності співпраці щодо даної проблеми, особливе занепокоєння викликає те, що такі країни як Іран, КНДР не беруть активної участі в програмах щодо покращення охорони ядерних об'єктів, що може призвести до негативних наслідків.